

Реабілітація в дії

24-25 січня на базі Українського медичного центру реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи у м. Києві відбулася перша і унікальна для України конференція з міжнародною участю «Інтегральна фізіотерапія»

Інтегральна фізіотерапія — узагальнююча назва міждисциплінарної системи допомоги дітям з тяжкими захворюваннями і травмами нервової системи, порушеннями розвитку, яка реалізована на практиці в Німеччині. Традиції співпраці українських та німецьких фахівців у сфері дитячої реабілітології мають глибоке коріння. 1996 року за підтримки німецької сторони на території дитячої міської лікарні № 1 м. Києва було відкрито перший в Україні спеціалізований центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи. Керівником центру всі ці роки є заслужений лікар України, Лауреат державної премії України Володимир Юрійович Мартинюк. Вітчизняні лікарі отримали змогу навчатися й удосконалювати свою професійну майстерність у Дитячому реабілітаційному центрі м. Мюнхена та інших профільних закладах Німеччини. Завдяки цьому сьогодні в київському центрі застосовуються визнані європейською спільнотою дієві методики медичної та соціально-педагогічної реабілітації: нейророзвиваюча терапія за Бобат, кінезіотерапія за Войта, динамічна пропріоцептивна корекція за методом К.О. Семенова, а також фізіотерапія, рефлексотерапія, логопедична корекція, сенсорно-інтегративна терапія, педагогічні методики Монтесорі, А. Петью та інші.

Учась німецьких колег стала центральною подією конференції, заради чого до актовій зали реабілітаційного центру зібралося більше 100 фахівців різного профілю з м. Києва та інших областей України, хоча заявлена була участь 40 слухачів. У конференції взяли участь директор Дитячого реабілітаційного центру м. Мюнхена, керівник Інституту соціальної педіатрії та підліткової медицини при Університеті Людвіга-Максиміліана, професор Хубертус фон Фосс, фахівець з методик Войта та Бобат мюнхенського реабілітаційного центру Роза Зіґріт, директор Міжнародної клініки відновного лікування (м. Трускавець), Герой України, професор Володимир Ілліч Козьявкін.

Як відмітив В.Ю. Мартинюк, конференція організована з метою ознайомлення українських лікарів з європейськими принципами допомоги дітям з тяжкими ураженнями нервової системи та порушеннями розвитку, сучасними знаннями та немедикаментозними методами, що складають основу реабілітаційної допомоги

в Німеччині та інших розвинених країнах. Вона проводиться за підтримки МОЗ України в рамках системи підготовки та підвищення кваліфікації вітчизняних фахівців, які беруть участь у наданні допомоги цьому контингенту дітей: дитячих неврологів, психіатрів, фізіотерапевтів, спеціалістів із лікувальної фізкультури, а також середнього медичного персоналу. Започаткована конференція стане традиційною і регулярною.

Професор Хубертус фон Фосс у вступній лекції закликав шукати способи допомоги кожній дитині, виходячи з її індивідуальних можливостей та ресурсів. «Не треба зосереджувати увагу на дефектах, необхідно уважно спостерігати, на що здатна дитина, незважаючи на своє захворювання. Ми не дефектологи, ми маємо бути оптимістами», — зауважив лектор. До процесу діагностики та реабілітації необхідно залучати батьків та якомога

більше спеціалістів. «Іноді ми дивимося на знімки МРТ головного мозку і бачимо катастрофу, а батькам говоримо: ось побачите, дитина нас ще приємно здивує», — дає надію лікар. Батьки як ніхто інший здатні щоденно мотивувати дитину до розвитку й оволодіння новими навичками, а також оцінювати результати реабілітації. Кожен із фахівців-реабілітологів, які спостерігають за дитиною, помічає певні нюанси і може поділитися своїми думками з іншими. Так, у співпраці батьків та міждисциплінарної команди намічаються реальні шляхи допомоги дитині, орієнтовані на її можливості та потреби. Усе найкраще, що дали практиці видатні вчені, різні методики, можна і потрібно комбінувати, викладаючи навколо дитини «мозаїку» реабілітаційного процесу.

Подальший формат роботи був дещо незвичним: замість теоретичних лекцій протягом двох днів проводилися практичні заняття. Німецькі реабілітологи ділилися власним досвідом, демонстрували конкретні прийоми роботи з дітьми молодшого віку на манекенах та відеороликах, розбирали клінічні випадки. У перший же день до зали, де проходила конференція, почали запрошувати пацієнтів реабілітаційного центру. Німецькі реабілітологи спільно з українськими колегами обстежували дітей, визначали реабілітаційний потенціал, пріоритетні проблеми пацієнтів та шляхи їх вирішення, розробляли для них комплексну програму реабілітації. Слід відмітити, що у практичних заняттях брали участь фахівці, які навчалися в Німеччині і добре розуміють специфіку німецької реабілітаційної моделі: дитячий невролог вищої категорії, фахівець із Войта-діагностики В.М. Здвижкова, лікар-фізіотерапевт вищої категорії, фахівець з Войта-терапії К.Е. Тараканова, Бобат-терапевт Л.П. Яковлева, нейрогенетик Н.В. Брагіна, фахівець із сенсорної інтеграції В.С. Спасібухова та інші співробітники київського центру.

Професор В.І. Козьявкін продемонстрував корекційні маніпуляції на хребті, спрямовані на усунення функціональних блоків рухових сегментів. Як зауважив сам автор методики, це лише одна складова системи

інтенсивної нейрофізіологічної реабілітації, яка базується на біомеханічній полісегментарній корекції хребта і великих суглобів з використанням рефлексотерапії, мобілізуючої гімнастики, спеціальних видів масажу, механотерапії та інших впливів. Ця комплексна мультимодальна модель реабілітації дітей з ДЦП діє у Міжнародній клініці відновного лікування (м. Трускавець), де отримують допомогу пацієнти з усіх регіонів України, Росії та багатьох інших країн світу.

Після конференції професор Хубертус фон Фосс люб'язно погодився прокоментувати сучасний стан та перспективи співпраці українських та німецьких реабілітологів.

— Співпраця України і Німеччини у сфері допомоги дітям із патологією нервової системи є досить тривалою та плідною. Хочу зазначити, що найціннішим у цій співпраці є можливість українських та німецьких фахівців вчитися один у одного. У Німеччині накопичено величезний досвід застосування різних реабілітаційних підходів та їх комбінування. Тепер ці підходи застосовуються і в Україні. Професором Козьявкіним розроблена інтегральна концепція нейрофізіологічної реабілітації, яка також отримала світове визнання. Він першим довів, що проблемою пацієнтів із церебральним паралічем є не лише спастичність, а й дефіцит зворотної інформації від суглобів хребта, що знаходяться у цих хворих у стані функціональної блокади. Коли мозку бракує цієї інформації, він не здатен побудувати ефективні рухові програми для різних життєвих ситуацій. Спеціальна мануальна терапія, розроблена професором Козьявкіним, спрямована на розблокування суглобів від шийного до крижового відділу хребта і відновлення потоку пропріоцептивної інформації до мозку. Такі втручання чинять вражаючий вплив на розвиток дитини.

У другій половині ХХ століття реабілітологи відійшли від уявлення про безнадійно втрачені можливості розвитку дитини при тяжких ураженнях центральної нервової системи і прийняли концепцію «розумного мозку», що здатен пристосовуватися і компенсувати порушення роботи одних нервових центрів і шляхів залученням до роботи інших. Активізація пластичних і компенсаторних властивостей мозку сьогодні вважається основою нейрореабілітації. На це спрямована робота мультиспеціалітарної команди, що включає фахівців із різних методик. Дитина сама визначає ефективність того чи іншого підходу, реагуючи або не реагуючи на терапію. Така модель роботи прийнята у нашій клініці в Німеччині, клініці відновного лікування професора Козьявкіна в м. Трускавці, центрі реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи у м. Києві. Маємо надію, що за такою моделлю будуть працювати й інші дитячі реабілітаційні центри в Україні.

Новий напрям, який зараз розвиває фахівець нашого центру Роза Зіґріт, — заняття з дітьми вдома. Перевага полягає в тому, що терапевт ближче знайомиться з батьками дитини, умовами життя сім'ї і дає рекомендації з пристосування умов для закріплення результатів терапії. Мобільна фізіотерапія, як ми її називаємо, поєднується з роботою в клініці.

У Німеччині реабілітологія пройшла довгий шлях апробації, співіснування та навіть конкурентної боротьби різних концепцій та методик. Щодо суті сучасного інтегративного підходу професор фон Фосс висловився так: «Не треба прагнути до встановлення єдиної ідеології, потрібно шукати корисні ідеї та застосовувати їх на практиці».

Підготував **Дмитро Молчанов**

3